

**Klíč k určování zástupců majek rodu *Teratolytta*
(Coleoptera: Meloidae)**

**Der Schlüssel zur Bestimmung der Meloiden-Gattung *Teratolytta*
(Coleoptera: Meloidae)**

Miroslav DVOŘÁK

Nemocniční 4, CZ-190 00 Praha 9

Key, Coleoptera, Meloidae, *Teratolytta*, Mediterranean area

Abstract. Key to all so far known species of the genus *Teratolytta* Semenov, 1894 is provided.

Druhy rodu *Teratolytta* jsou většinou nápadné velmi silným, hustým a dlouhým ochlupením, až na výjimku, kterou tvoří kavkazský druh *T. optabilis* a pestrá barevností s výjimkou, kterou tvoří *T. pilosella*. Již mnohokrát jsem viděl, že sběratelé si s jejich určením nevědí rady. Je to způsobeno tím, že nálezy jsou velmi vzácné a jen málokdy (např. *T. pilosella*) se tyto brouci vyskytují ve větším množství najednou.

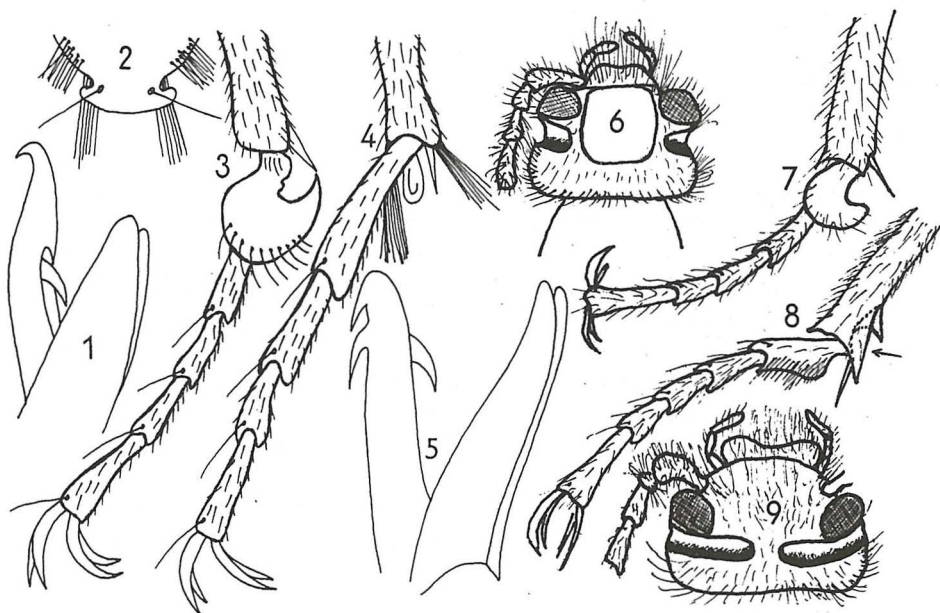
Brouci tohoto rodu jsou kromě své pestrosti význační i nebývale silnou koncentrací jedovaté látky (kantharidin, $C_{10}H_{12}O_4$), která je v různém množství typická pro všechny příslušníky čeledě majkovitých. Přítel Jiří Hladil kdysi ulovil v předhůří pohoří Hissar v Tádžikistánu výjimečně pestrého brouka tohoto rodu (*T. kaszabi*). Na horním rtu se mu pak udělal obrovský puchýř, který zasahoval až k nosu a téměř jej převyšoval. Bohužel nikoho z výpravy nenapadlo puchýř vyfotografovat jako dokument. Broučí jed byl tak silný, že přítelovi zdřevěněl celý ret a ztvrdla mu i část úst, takže mu to činilo potíže při jídle a pití. Těžko říci, zda se přítel Hladil dotkl po broučím lovu rukou rtu, například při utírání potu, nebo zda kantharidin vnikl do drobných oděrek na rtu vzniklých při holení, když ulovený brouk vystřikoval obrannou látku jako aerosol. Možná, že si nálezce chvíli brouka prohlížel, neboť nápadná barevnost úlovku předčila všechny dosavadní. Doporučuji tedy při sběru těchto brouků obzvláštní opatrnost.

V dalším textu podávám pro potřebu členů Společnosti klíč dosud známých druhů tohoto rodu, který je doplněným klíčem z práce Kryžanovskij (1959) o další druhy (Dvořák 1983; Kaszab 1958, 1968). Některé druhy lze bohužel jen těžko určit v samičím pohlaví, což sice snižuje použitelnost klíče, ale nelze jinak - samičky jednobarevných druhů lze určit jen porovnáváním s dobře určenými samečkami (nejlépe z jednoho sběru).

Klíč k určování druhů rodu *Teratolytta* Semenov, 1894

- 1(2) Nohy tmavé. Zelený druh, matný a svrchu jen řídce krátce chloupkovaný. Holeně středních nohou samce jsou vykrojené a zadní trochantery samce opatřené zubem. Kavkaz. *T. optabilis* (Faldermann, 1832)
2(1) Nohy jsou převážně žluté, tmavší pouze u černých exemplářů *T. pilosella*. Silně ochlupené druhy.
3(6) Spánky za očima jsou po straně hlavy u samce vyhloubené (stejně jako u samce rodu *Oenas* Latreille, 1802). Viz obr. 6.
4(5) Jednobarevně zelený nebo modrý druh. 1. články středních chodidel samce je hluboce vykrojen (obr. 7). Konec zadní holeně se štětečky černých chlupů. Afghánistán *T. klapperichi* Kaszab, 1958

- 5(4) Měděně zbarvený druh se švem krovek modrofialovým. 1.článek středních chodidel samce je hluboce vykrojen. Zadní holeně bez štětečků. Afghánistán. *T. regina* Kaszab, 1958
- 6(3) Spánky nevyhloubené, někdy je u samců vytvořen vtlak na vrchní straně čela.
- 7(8) Konce zadních holení u samců se štětečky černých chlupů (obr. 4). První článek středních chodidel samce je dovnitř ploše sprovitě rozšířen (obr. 3). Živě zelený druh. Malá Asie. *T. kulzeri* Kaszab, 1958
- 8(7) Zadní holeně bez štětečků na konci.
- 9(10) 1. a 2. článek středních chodidel samce je černě ochlupen. Střední holeně samce opatřené špičatým zubem. Malá Asie. *T. gentilis* (J. Frivaldski, 1877)
- 10(9) 1. a 2. článek středních chodidel samce stejně ochlupen jako ostatní články, pouze někdy (u *T. dives*) je 1. článek po straně černě chloupkovaný.
- 11(14) Trochantery zadních nohou u samce ztmaveny, zubovitě prodlouženy a se štětečkem z bílých chlupů.

Obr. 1-9. 1 - Aedoeagus *Teratolytta kulzeri*, který připomíná svým zahnutým špičatým koncem (funkčně nahradil postranní dvojici trnů), aedoeagy druhů rodu *Epicauta* Dejean, 1834. 2 - Poslední tergít samce *T. kulzeri* (pod ním zřetelně vyčnívající dlouhé svazky černých chlupů posledního sternitu). 3 - Chodidlo střední nohy samce *T. kulzeri* se sprovitě tvarovaným 1. článkem. 4 - Zakončení zadní holeně samce *T. kulzeri* se štětečky černých chlupů (stejně má i *T. klapperichi*). 5 - Aedoeagus *T. holzschuhi*. 6 - Vyhlobení spánků u samce *T. klapperichi* (stejně vytvořené jsou i u *T. regina*). 7 - Chodidlo střední nohy samce *T. klapperichi* s ploše vykrojeným 1.článkem (podobné vykrojení je i u *T. regina*). 8 - Střední holoň samce *T. dives* s hlubokým vykrojením na konci (stejně vytvořené je i u *T. optabilis* a *T. holzschuhi*) a se zespodu vykrojeným 1. článkem chodidel (stejně jako u *T. holzschuhi*). 9 - Hlava samce *T. pilosella* opatřená hladkými vtlaky na temeni.

Abb. 1-9. 1 - Aedoeagus der Art *Teratolytta kulzeri* erinnert mit gekrümmtem Ende, welches das Paar der seitlichen Dornen ersetzt, an die Aedoeagen der Arten der Gattung *Epicauta* Dejean, 1834. 2 - Letztes Tergit des Männchens *T. kulzeri* (unten sind die langen schwarzen Pinsel der Borsten des letzten Sternits zu sehen). 3 - Mitteltarsus des Männchens *T. kulzeri* mit sichelförmigem erstem Glied. 4 - Das Ende der Hinterschiene des Männchens *T. kulzeri* mit zwei Pinselchen der schwarzen Haaren (vorkommt auch bei *T. klapperichi*). 5 - Aedoeagus der Art *T. holzschuhi*. 6 - Die aushöhlende Schlafen beim Männchen *T. klapperichi* (sie sind auch bei *T. regina*). 7 - Mitteltarsus des Männchens *T. klapperichi* mit dem Ausschnitt am ersten Glied (es vorkommt auch bei *T. regina*). 8 - Mittelschiene des Männchens *T. dives* mit tiefem Ausschnitt am Ende (ist auch bei *T. optabilis* und *T. holzschuhi*) und mit unten ausgeschnittenem 1. Tarsenglied (ist auch bei *T. holzschuhi*). 9 - Kopf des Männchens *T. pilosella* mit glatten queren Vertiefungen an der Oberfläche.

- 12(13) Spánky mnohem delší než oči. Tečkování přední části těla je na hladkém podkladě. Střední chodidla samce s prvním článkem dole vykrojeným do 1/3 délky (jako na obr.8). Holeně středních nohou samce vykrojeny. Penis je se dvěma stejně dlouhými a blízko sebe položenými zpětnými háčky (Obr. 5). Zeleně nebo modře zbarvený druh. Írán. *T. holzschuhi* M. Dvořák, 1983
- 13(12) Spánky jsou zhruba stejně dlouhé jako oči. Přední část těla je hrubě vrásčitá. Střední chodidla samce jsou bez sexuálních odchylností. Mezera mezi oběma zpětnými háčky penisu je větší než délka těchto háčků. Zelený druh. Východní Turecko, okolí města Van. *T. vanensis* Kaszab, 1968
- 14(11) Trochantery zadních nohou samce lysé nebo s černými chlupy. *T. senilis* Abeille, 1895
- 15(16) Trochantery u samce prodloužené a lysé. Írán. (sem patří podle popisu i nedostatečně známý druh *T. bytinskii* Kaszab, 1958 z Izraele) *T. senilis* Abeille, 1895
- 16(15) Trochantery samce prodloužené, černě chlupaté nebo lysé bez prodloužení.
- 17(18) Střední holenné samce jsou silně vykrojené (obr.8). Zcela zelený druh, někdy s oranžovým či purpurovým pruhem ve středu každé krovky ("ab. *phalerata*"), vzácně modrý ("ab. *coeruleipennis*"). Řecko, Balkán, Malá Asie. *T. dives* (Brullé, 1832)
- 18(17) Střední holenné samce bez vykrojení nebo je druh tmavě bronzový až černý.
- 19(20) Pestrý a duhově zbarvený druh, s podélným červeným až modrofialovým pruhem ve středu každé krovky. Nohy samce bez sexuálních odchylností. Tádžikistán. *T. kaszabi* Kryžanovskij, 1959
- 20(19) Jednobarevné druhy.
- 21(22) Černobronzový až fialově černý druh s bílým chlupkováním. Přední holenné samce jsou silně rozšířené, vypouklé a vespod vybrané. Na temenu hlavy u samce jsou vytvořeny příčné vtlaky (obr.9). Vyskytuje se hojně na kvetoucích ločidlech (*Ferula*). Střední Asie. *T. pilosella* (Solsky, 1881)
- 22(21) Modrý druh s černým chlupkováním a tmavými koleny. Trochantery zadních nohou samce jsou opatřené štětečky černých chlupů. Holeně středních nohou samců zakončeny tupým vnitřním trnem (rozlišení od modrých exemplářů *T. dives*). Turkmenistan. *T. eylandti* Semenov, 1894

Velikost všech druhů kolísá od 9 do 21 mm.

LITERATURA

- DVOŘÁK M. 1983: Drei neue Arten und einige Bemerkungen zur Familie Meloidae (Coleoptera). *Acta Entomol. Bohemoslov.*, 80: 441-450.
- KASZAB Z. 1958: Die Meloiden Afghanistans (Coleoptera). *Acta Zool. Acad. Sci. Hung.*, 3: 245-312.
- KASZAB Z. 1968: Ergebnisse zoologischer Sammelreise in der Türkei. Coleoptera: Meloidae. *Ann. Natur.-Hist. Mus. Wien*, 72: 443-450.
- KRYŽANOVSKIJ O. L. 1959: [The key of the species *Teratolytta* (Coleoptera, Meloidae), inhabiting the USSR, with the description of two new taxa from Tadzhikistan]. *Entomol. Obozr.*, 38: 855-859 (in Russian).

ZUSAMMENFASSUNG

Die Arbeit enthält eine vollständige Bestimmungstabelle der Arten der Gattung *Teratolytta*. So wurden die Arbeiten von Kryžanovskij (1959) und Kaszab (1958) durch einigen Arten ergänzt.